

Autobus geltokia

ULA IRURETAGOIENA

Hiri askotako tren geltokiek XIX. mendeko burdinazko egituraren edertasun gorena azaltzen dute, hiriaren epizentrorra iristearen ongiertori goraldiarekin batera. Hirira ate nagusitik sartzea bezalakoa da, arkitektura eta toki perla bat. Hiri askotan, baina, birdentsifikazio edo berregitura-tze fenomenoetan, tren geltoki eta tren-errailak lurperatzen ari dira, hiri erdian lurzoru libre izatea oso preziatua baita, eraikuntza-negozio borobileko operazioen leku. Ondorioz, ohikoa bilakatu da bidaiari garaikideen hiriarekiko lehen kontaktua lurrazpiko zokoetan egitea.

Autobusak ez du trenez bidaiatzeak bezainbesteko *glamourrik* eta agian horregatik, autobus geltokien arkitektura behera egin du hirietako adibide askotan. Donostiakoa izan daiteke kasurik lazgarrienetakoa. Haserre jarriko naiz: kalitate arkitektonikorik gabeko hondakin-espazio bat da eta geltoki batek eskatzen duen gutxienezkoa ere ez du betetzen. Geltokiak ez du egoteko lekurik, pasabide bat da korridore zabal baten gisara diseinatua. Nasara sartzeko zain egoteko espazio nahikorik ez dago, ez zutik egoteko ezta esertzeko ere. Behin nasara sartuta, autobusa hartzeko ilaran egoteko lekurik ez dagoenez, Iruñea eta Arrasaterako ilarak nahastu egiten dira: nasako kaosa oso ohikoa da. Geltokia jende eta maletaz beteriko gune bilakatzen da maiz, non eguneko beroa pilatzen den eta autobusen ihes-hodien aire kutsatuak ez duen aterabiderik. Garaje bat. Gizatasunik gabeko toki bat, XXI. mendeko gizarteak eskatzen dituen baldintza higienikorik gabea.

Donostia bisitatu duten turisten artean, asko Donostiako autobus geltokitik pasako ziren, aireporturako autobusa hartzeko sikiera. Ematen du gutxi pentsatu dela bisita klase honetan edo gure oroimen selektiboak txoko idilikoak bakarrik gordetzea espero da. Hiri baten dotorezia autobus geltokiaren arkitektura kalitateagatik neurtzea proposatzen dut, kalitate agiri gisa. ●

Amiantoan suspentso

URKO APAOLAZA AVILA

Irailarekin batera badator ikasturte berriaren hasiera eta milaka haur eta nerabek ikastetxeetarako bidea hartuko dute berriz ere, batzuk pozik, beste batzuk ez hainbeste, baina denek euren azterketak eta lezioak motxilan dituztela. Beste hainbeste espero zitekeen euskal administrazioaren partetik, baina ez dirudi ikasle finak izan direnik, ez behintzat gai zehatz bati dagokionez: amianto.

Kataluniako Generalitatak uda honetan hamazazpi ikastetxetan obrak egin ditu, eraikinetan oraindik dagoen amianto kentzeko. Amianto –edo asbestoa– isolatzaile bikaina da eta erruz erabili zen mota guztietako azpiegituretan 1960ko hamarkadatik gutxienez 1990eko amaierara arte –Espainiako Estatuan 2002 debekatu zuten bere erabilera eta Frantziako Estatuan 1997an–. Eraikuntza publikoetan ere horrela izan zen, tartean ikastetxe ugari.

Amianto denborekin degradatu egiten den material bat da: 30-40 urteren buruan hauskor bihurtzen da eta bere zuntzak hedatu egiten dira inguruan. Horrela, mesoteliomak, asbestosia eta biriketako minbiziak sortzeko arriskua areagotu egiten da. Horregatik da lehentasunezkoa amianto eraikinetatik kentzea, are gehiago eskoletatik. Katalunian Hezkuntza Departamentuak kalkulatu du gutxienez hango 271 ikastetxetan dagoela amianto, eta 11 milioi euro inbertituko ditu horiek kentzeko; asmoa da 2028an eskolarik ez egotea amiantoz kutsaturik Katalunian.

Eta Euskal Herrian? Duela urte batzuk jakin zen ikastetxetako arbeletan amianto egon zitekeela eta horietako batzuk erretiratzen aritu ziren. Hainbat herritan ere esku hartu izan da, pixkanaka-pixkanaka: Bilbon, Laudion, Donostiako Altza auzoan... ikastetxeetako sabaiak eta abar kendu dituzte. Baina ez dago hezkuntza zentroetan amiantoaren presentzia norainokoa den esaten duen datu zehatzik, eta ondorioz ezta hori kentzeko plan orokorrik ere.

2022an Espainiako Kongresuak onarturiko lege batek udalerrri guztiak derri-gortzen ditu amiantoaren errolda egitera. Aitzitik, legea onartu eta urtebetea apenas gutxi batzuek zuten halakorik, eta gaur egun ere gutxiengoa dira. Mantso doa dena. Halako errolda bat egitea erabaki duen azkenetakoa Legazpiko Udala izan da, horretarako aurretiazko faseari ekin dio, amiantoaz kutsaturiko eraikinak identifikatzeko. Eusko Jaurlaritzak errolda horiek egiteko metodologia jarri du abian eta formazioa eskaintzen ari da udal teknikarien artean, apurka.

Apurka, poliki eta astiro ari da administrazioa. Baina denbora aurrera doa eta 30-40 urteko epemuga gainean dugu; gero beste hamarkada batzuk igaroko dira mineral kantzerijenoaren zuntzek beren lana egin arte. Orduan nor akordatuko da garaiz ez egindakoaz? Akaso gaur haur eta nerabe direnak bai. ●